

SOLEIÐIS LEGGJA
VIT GØTUR

HANDBÓK UM GØTU- BYGGING

the Faroe Islands

INNIFALD

Inngangur 4

1 At leggja nýggja gøtu í lendið 8

Snýr seg um, hvussu ein nýggj gøta kann verða gjørd, har hagagøta áður ikki hevur verið.

2 Aðalreglur og arbeiðslag 14

Greiðir frá, hvussu ein sterk gøta verður gjørd í truplum lendi, og greitt verður frá stakpørtum ísv. at gøta verður lögð, serliga hvussu vatn verður veitt burtur.

3 Ábøtur og umvælingar 40

Lýsir, hvussu vit við at lýsa støðuna gjølla kunnu seta kostnað á og greina, hvussu ábøtur á hagagøtur verða gjørdar.

4 Røkt 52

Sigur frá tí, ið farið verður eftir, tá ið gøturnar verða eftirhugdar og røktar.

5 Yvirlit yvir heiti 56

Bókmentir 60

INNGANGUR

Seinnu árinu eru alsamt fleiri farin at ganga í fjøllunum, bæði eftir gomlum bygdagötum og eisini á nýggjum leiðum, ið serliga ferðavinnan hevur varpað ljós á

Økta gongdin hevur havt við sær, at ávís støð eru slitin av nógvu fetunum. Summstaðni er avleiðingin, at gongdin er vorðin hættisligari, og aðrastaðni, at lendið verður skemt við runutum lendi og fleiri nýggjum rásum.

Kring landið eru fleiri royndir gjørdar at umvæla og leggja nýggjar gøtur. Summstaðni eru verkætlanirnar væl eydnaðar, men nógv dømi eru eisini um gøtuløysnir, ið ikki hava roynst væl.

Oftast eru tað somu aðalreglur, sum vórðu brúktar upprunaliga, t.d. tá ið bygdagøturnar vórðu lagdar í brøttum lendi, ið framvegis eru galdandi. Hetta er vitan og førleikar, sum í stóran mun er horvin, tí tørvur ikki hevur verið á at halda gomlu farleiðirnar.

Sostatt er neyðugt at fáa gamla handverkið at gera eina góða haga-gøtu fram aftur. Eisini er tørvur á at menna heilt nýggjar førleikar og handverk, tí upprunaligu bygdagøturnar vóru ikki gjørdar til tann tørv og ta nýtslu, sum vit síggja í dag. Í fleiri førum er neyðugt at leggja aðrar gøtur, ið tola meiri.

Oftast gera vit gøtur, har vit síggja slit, men hagagøtur eru eisini týðningarmikið amboð í arbeiðinum at skipa ferðsluna í haganum. Við gøtuni leiðir tú fólk tann vegin, tú vilt hava tey at fara, og verjir tey øki, ið helst skulu hava frið.

Endamálið við handbókini er at geva fólki og myndugleikum, sum hava áhuga fyri at gera og halda fjallagøtur, nøkur amboð til at skipa arbeiðið eftir og vísa arbeiðslag, sum kann gera sterkar gøtur, sum halda, og sum í tilfari og útsjónd samljóða við lendið.

Aðalreglurnar taka støði í gomlum føroyskum siði, og vit hava brúkt tær royndir og arbeiðsgongdir, sum verða brúktar í grannalondum okkara.

***Henda handbókin er vegleiðandi
og ætlað sum íblástur til tað
arbeiðið, ið fer at verða gjørt***

MÁLIÐ ER AT:

- Geva myndugleikum og áhugaðum á staðnum eina handbók, sum vísir, hvussu nýggjar gøtur verða gjørdar og gamlar umvældar.
- Geva íblástur til at gera vakrar og sterkar gøtur, sum skynsamt kunnu leiða fólk ígjøgnum landslagið.
- Byrgja fyri tí ávirkan, ið nógv gongd hevur á landslagið.
- Tryggja, at neyðugt fyrilit verður havt fyri náttúruni, har gøtur verða lagdar.
- Nýggjar gøtur verða gjørdar soleiðis, at tær bæði eru vakrar og góðar at ganga og fara so ógáaðar ígjøgnum landslagið, at tær ikki tykjast fremmandar.
- Arbeiðsháttur og tilfar falla væl inn í lendið.

Mælt verður til at brúka kunnleika á staðnum um handverk og náttúrugrundarlag.

Hevur onkur hug at arbeiða meira við arbeiðslagi, ber til at finna kunnleika um tað í bókmentalistanum aftast í ritinum.

Menningardeildin á Visit Faroe Islands hevur tikið stig til og samskipað arbeiðið at gera handbókina í samstarvi við áhugapartar í Føroyum.

Tey, ið hava mannað arbeiðsbólkin, eru:

- Michael Jacobæus, landslagsarkitektur (tekstur og myndlýsingar)
- Hans Hjalti Skaale, býargartnari
- Magnus Gaard, plantufrøðingur
- Tróndur Leivsson, stjóri á Búnaðarstovuni
- Rakul Árnadóttir Jakobsen, landslagsarkitektur
- Justinus Eidesgaard, gøtubyggjari
- Jóhan Pauli Helgason, menningarleiðari á VFI (ritstjórn og samskipan)

Týðing og málslig viðgerð: Sprotin

Myndir: Kirstin Vang, Chris Eyre-Walker, Janneke Rozendaal og Faroephoto

*Tørvur er á at fáa gamla handverkið
at gera góðar hagagøtur fram aftur.
Eisini er tørvur á at menna heilt
nýggjar førleikar og handverk*

1

At leggja NÝGGJA GØTU í lendið

Kapittulin lýsir nakkar grundreglur og atlit, ið eiga at verða havd í huga, tá ið nýggj gøta verður lögð í lendið. Loysnir og arbeiðshættir eru nógv treytað av, hvar gøtan er, hvussu nógv fólk hon skal tola, og hvussu lendið er

Í kapitli 2 og 3 verður komið nærri inn á, hvussu gøtur kunnu verða gjørdar.

Við nýggjari gøtu verður nakað lagt aftur at lendum. Tú leggur eina leið, ið tryggjar, at fólk eru trygg og kunnu njóta serliga landslagið. Júst, hvussu gøtan gongur, veldst um, hvussu tú hugsar um umhvørvið, og um tú hevur fyrilit fyri søgu og náttúru. Tí ræður um at kunna seg væl um leiðina, har gøtan gongur, og eira tey virði og viðurskifti, sum ráða fyri, hvussu økið verður brúkt og umsitið.

Tað er skilagott at samstarva við yrkiskøn fólk, landslagsarkitektar og onnur, sum hava góðan kunnleika um náttúru, mentan, og hvussu uppgávan verður loyst tøkniliga.

Tá ið farið verður undir hetta, mugu øll viðurskifti vera greið við myndugleikar og eigarar.

Í minsta lagi ræður um at hava hetta greitt frammanundan:

- **Grundin til, at gøtan verður gjørd.** Hví verður gøtan gjørd, og hvat er endamálið? Hvussu mong fara væntandi at brúka gøtuna?
- **Ætlanar- og lógarkrøv og fortreytir.** Hvørjir myndugleikar eiga at verða hoyrdir? Friðingarmyndugleikar, landbúnaðarmyndugleikar, Tjóðsavnið og kommuna. Er lóggáva, ið ásetir treytir fyri økisnýtslu?
- **Ánara-/festaraviðurskifti.** Hvussu verður økið brúkt? Eru fleiri brúkarar?
- **Náttúrugrundarlag.** Eru lýsingar til av náttúrugrundarlagnum? Í minsta lagi eigur árinsskanning at verða gjørd av teimum økjum, sum verða ávirkað, tá ið hugsað verður um djór og vøkstur á serligum búplássum, sum eru á leiðunum. Endamálið er at farauttan um náttúruvirðini á staðnum heldur enn at ávirka tey.
- **Mentanarminni.** Skráseta mentanarslóðir í samstarvi við Tjóðsavnið.

GÖTAN VERÐUR LØGD TIL RÆTTIS

Fyri at finna ta allarbestu leiðina ígjøgnum landslagið mugu vit hava vitan um tað lendið, sum gøtan fer ígjøgnum. Dátur eiga at verða savnaðar um náttúruna í økinum og um søguna. Staðsetingin eigur síðani at verða grundað á tær upplýsingar, sum eru savnaðar, upplivingar av landslagnum og teimum virðum, ið eru her. Tað er avgerandi at lesa lendið væl og at lata náttúruna gera av, hvussu gøtan verður løgd.

LÆR AT LESA LENDIÐ

- Kunna teg um leiðina. Skráset alt, sum sæst í økinum, og lýs serliga landslagið við teksti. Kennir tú leiðina væl, brúka so skrásetingina til at síggja tað við nýggjum eygum.
- Skráset, hvussu vatnið rennur. Stórar og smáar áir verða teknaðar inn, tá ið tað regnar.
- Byrja fyrireikingarnar árið fyri og eygleið, hvussu vatn, gróður v.m. háttar seg í ymisku árstíðunum.
- Kunna teg um vøkstur og lív og teirra lívlendi, so tú ikki beinir fyri teimum.
- Vís á ymsar leiðir, hvussu gøtan kann ganga. Far ígjøgnum uppskotini og fá tær yvirlit yvir fyrimunir og vansar við ymsu leiðunum.
- Lat fyrilit fyri náttúru og landslagi vinna á kostnaði og tíð.
- Hugsa altíð um, hvussu gøta kann verða gjørd soleiðis, at hon er eitt so lítið inntriv í lendið sum til ber.
- Hugsa altíð um, hvussu tilfar fæst á staðnum.

Hetta stigið er ikki skrivborðsarbeiði, men kaningararbeiði á staðnum. **Hav kort (loftmyndir) í hóskandi máti**, har serliga viðbrekin øki eru teknað inn. Kortini skulu hava eina upploysn, so til ber at eyðmerkja smálutir í lendum. **Skriviblokkur, tummastokkur og myndatól eru hent amboð at hava við sær.**

*Skriva niður og
avmynda tað,
tú sært, og skift
orð um tað*

AT TEKNA GØTUNA UPP

Tað er eitt gott hugskot at seta dáturnar, sum eru savnaðar, inn í eitt kort saman við teksti, tekningum og myndum, t.d. av tilfeingi, ivamálum og merkisstøðum. Í fyrstu syftu verður gøtan skitsað. Far so ígjøgnum skitsaðu gøtuna og rætta so hvørt. Tak øll smálutakort við og skriva niður alt tað arbeiði, sum skal verða gjørt, so hvørt, so eitt støði er lagt undir projektering og kostnaðarmeting. (Sí dømi um upptekning á s. 48 og 49)

GÓÐ RÁÐ TIL TANN, IÐ SKIPAR GÖTUNA:

- Ger sum minst burturúr. Slepp tær undan ógvisligum átökum og inntrivum. Finn tær einfaldar heldur enn ov ógvisligar loysnir.
- Halt teg frá longum, bröttum brekkum við longum trappuskapi, har tað ber til. Tak heldur eina longri leið við styttri brekkum.
- Fylg linjum og sniðum í lendinum, so gøtan legnar seg eftir lendinum, eftir bakkum, áum, mýrum o.ø. Ger ikki langar beinar teinar, t.d. fram við hegni ella marki, sum skera seg ígjøgnum natúrligu vondina.
- Ikki er neyðugt, at gøtan ófrávikiliga fylgir strandarlinju og áum langar teinar. Hav fyrilit fyri øllum livandi.
- Nýt so væl, ið til ber, tilfar og lit, sum er í økinum. Grót, smásteinar og sand úr áum ella urðum. Brúka ikki fremmant tilfar, um neyðugt so bara sum minst.
- Lat gøtuna vísa leiðina. Avmarka skelti og varðar sum mest.
- Er lendið grýtt, ger sum minst burturúr og legg dentin á at vísa leiðina. Legg gøtuna høgt í mun til lendið rundanum fyri at sleppa undan burturmáan.
- Ger ikki gøtuna sjónligari enn neyðugt.

Skiftið orð við tey áhugaðu um endaliga uppskotið, so semja er um verkætlanina. Her er umráðandi at geva grundir fyri, hvussu gøta er lögð, eftir teimum upplýsingum, sum eru fingnar. Sum útgangsstøði eru nógvir møguleikar, tá ið nýggj gøta skal leggjast, so umráðandi er, at ymsu áhugapartarnir kunnu skilja, hvat ið hevur ávirkað avgerðina.

Projektering

- Lýs neyðugt arbeiði og tilfarstørv.
- Sjálv gøtumyndin kann vera ymislig alt eftir staðbundnum serkennum. Kortini mugu einfaldar leiðreglur verða havdar í huga í sjálvari tilgongdini.

Endalig verkætlan

- Endaliga verkætlanin verður lögð fyri viðkomandi myndugleikar til góðkenningar.
- Tá ið góðkenning er fingin, kann verða farið til verka.

2 Aðalreglur og ARBEIÐSLAG

Tá ið gøta verður gjørd, skal hon vera so mikið góð at ganga á, at fólk halda seg á gøtuni

GØTAN SKAL Í HØVUÐSHEITUM LÚKA HESI 3 KRØV:

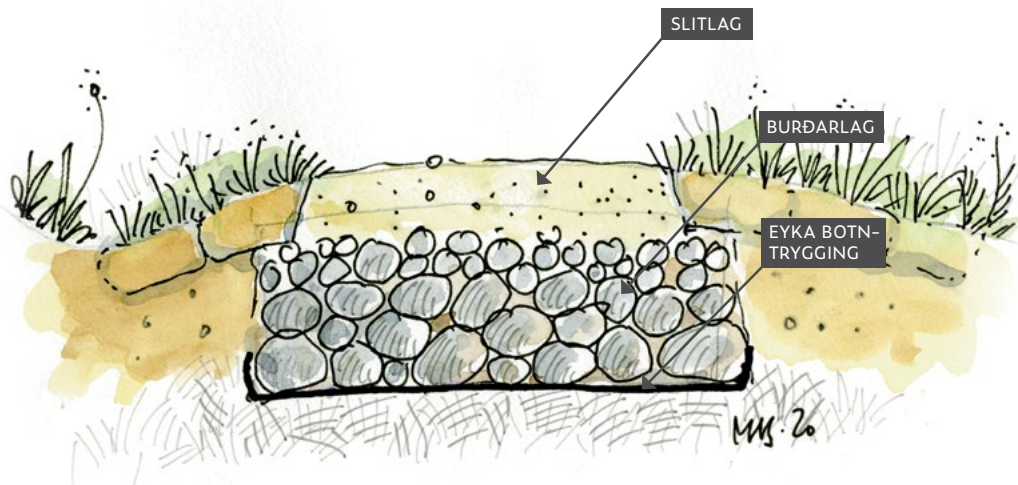
HON SKAL:

- Halda og vera góð at ganga á. Ovasta lagið skal tola gongd og alt veður.
- Beina vatn frá sær, sum kemur á gøtuna, og sum rennur oman á gøtuna av brekkuni omanfyri. Tað merkir, at gøtan skal hava tvørfall fyri at tryggja, at vatnið setur av, og gøtan verður vard við rennum, steinseting og lokarenum ella opnum tvørrennum, sum forða fyri, at gøtan verður yvirfloymd.
- Hon skal vera støðuføst. Hon skal hava sterkt burðarlag og sterkan jaðara, sum gevur eitt fast undirlag til gongd og tryggjar, at hon ikki smokkar.

Støddirnar á gøtunum skulu sjálvandi vera eftir endamálinum við teimum. Støddirnar, ið lýstar verða í hesi útgávu, eru í høvuðsheitum til gongd í lendi, har eingin ferðsla er við arbeiðsakførum. Hvussu breið gøtan skal vera, veldst um lendi og hall. Tað er fínt, at breiddin broytist og verður lögð soleiðis, sum lendið loyvir, so gøtan ikki verður sum eitt einsháttað spor gjøgnum landslagið. *Vegleiðandi ber til at siga, at gøtan kann vera millum 0,6 m og 1,2 m til breiddar.*

TVØRSKURÐUR AV GØTU

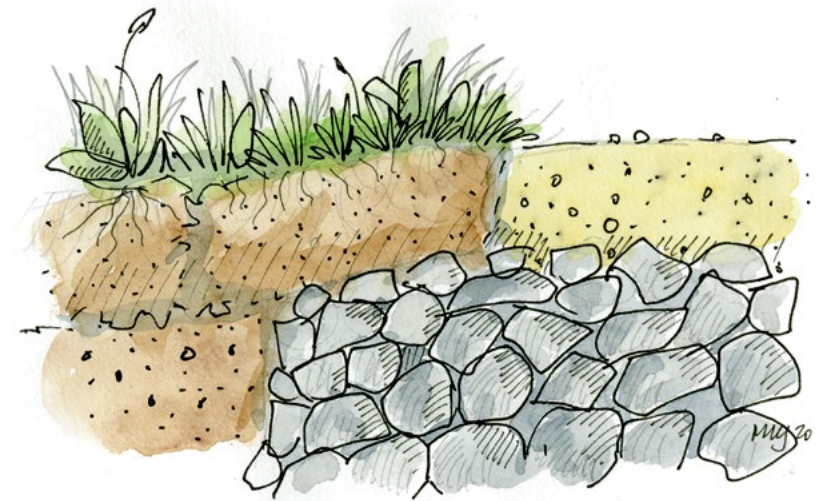
Tvørskurðurin verður altíð skoðaður eftir viðurskiftunum á staðnum, so gøtan lagar seg eftir umhvørvi og rennandi vatni. Hetta er sostatt ikki ein fyrmynd, sum hóska til alt. Tað eru altíð staðbundnu viðurskiftini og lendið sjálvt, ið gera av, hvussu gøtan skal vera háttað.

Gøta við burðarlagi, sum tryggjar botnin, og við slitlagi omaná. Á bleytum botni verður styrkt serliga nógv við fipurdúki ella geomottum, sum kunnu javna trýstið á botninum, so gøtan ikki smokkar.

Burðarlagið er beinagrindin í gøtuni. Tað kann vera sligið grót eller annað grovt avveitandi grót, ið verður trampað væl saman, kanska við einum vibrator, so tilfarið liggur fast. Omaná verður lagt eitt lag við småum gróti, sum setur niður ímillum størra grótið í botninum. Hvussu djúpt í lendið gøtan verður lögð er treytað av, hvussu botnurin er, og hvat gøtan skal klára. Vanliga eru 2 spakadýpdir (40 cm) nóg mikið, og tá er burðarlagið um 30 cm og slitlagið 10 cm.

Burðarlagið eigur at vera í minsta lagi 10 cm breiðari enn slitlagið. Tað gevur sterkari jaðara og sterka grund undir tí flagi, ið verður lagt fyri at tryggja gøtujaðaran.

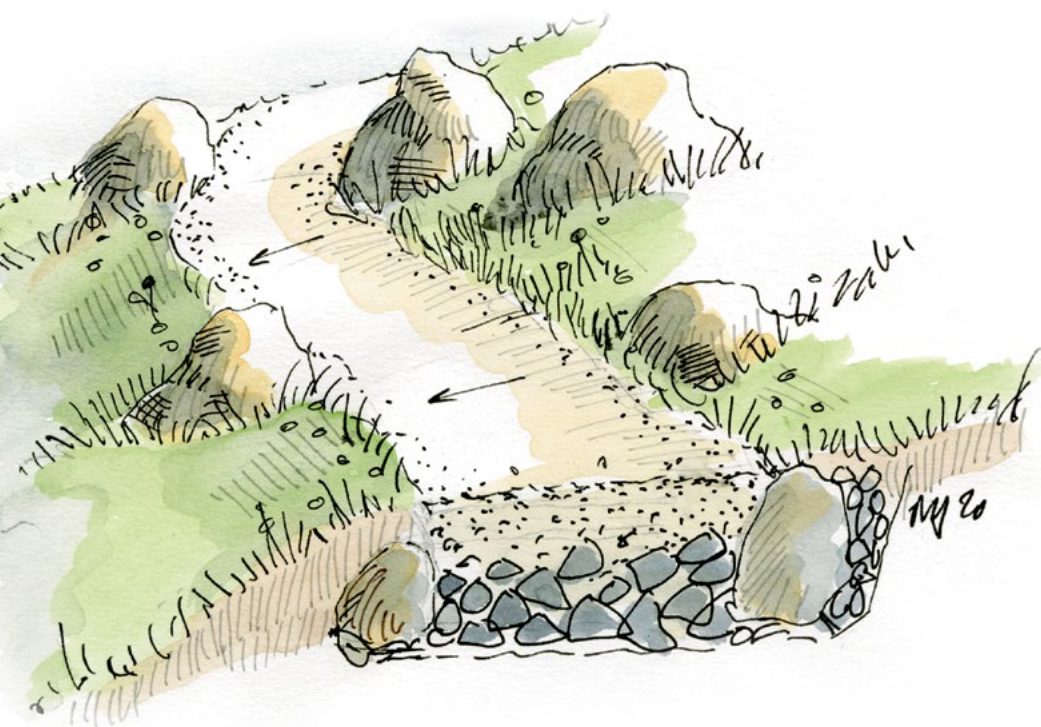
Eyka botntrygging. Á bleytum botni kunnu fipurdúkur, geomottur ella annað trýstjavnandi tilfar verða brúkt niðast í gøtuni. Tilfarið verður bara lagt í botnin á gøtuni. Ikki fram við síðunum, tí tá er vandi fyri, at dúkurin kemur undan og skemmir úrslitið.

Slitlagið liggur oman á burðarlagnum. Fyri at verja yvirflatan ímóti máan skal yvirflatin hava tvørfall, annaðhvørt halla í annað borð ella bæði, so vatnið setur skjótt av.

Markið millum slitlag og jaðara skal vera javnt, so vatn ódarvað rennur av gøtuni. Slitlagið skal helst kunna trýstast saman til tættan, slitsterkan flata. Ein blanding av royðugróti og blandað grótbrotstilfar 50/50 hóska væl. Har tað ber til, er ráðiligt at leggja gøtuna á bera hellu. Tá er bara neyðugt at merkja farleiðina t.d. við at leggja steinar fram við gøtujaðaranum.

TVØRSKURÐUR AV GÖTU, framhald

Gøtjaðarin avmarkar gøtuna, heldur slitlagnum og tryggjar, at tað ikki ríður útav. Hann er vanliga úr mógvi ella mold á staðnum og verður sáddur. Jaðarin skal sampakka við lendið og falla inn í umhvørvið. Grót kann verða brúkt til at tryggja jaðaran, men bara har tað kann styrkja og gera sítt til, at hon heldur betur. Sniðið má tó ikki hava dám av urtagarði.

Har, ið bratt er, mugu jaðarar verða serliga væl tryggjaðir báðumegin, so einki ríður útav. Í serliga brøttum lendi kann tað vera neyðugt at laða stuðulsgarðar. At laða stuðulsgarðar krevur serligt hegni. (Sí dømi á s. 24.)

Tvørfall. Yvirflatin á gøtuni skal halla út ímóti jaðaranum, so vatnið rennur skjótt av. Vanliga er gøtan kúput á miðjuni, so vatnið setur av. Ber tað ikki til, skal vatnið renna av øðrumegin.

TVØRSKURÐUR AV GØTU, framhald

Longdarfall. Hvussu nógv fall eftir longdini ein gøta skal hava, er treytað av lendum. Tað sama er galdandi við gøtuflatanum. Ikki slepst undan, at flatar við grúsi/ skervi verða meira slitnir og máaðir, tess brattari gøtan er. Best er at leggja leiðina, so ongar brattar brekkur eru. Serliga á longum teinum slepst næstan ikki undan, at máað verður av gøtuni. Er hallið meira enn 8 stig, er neyðugt at leggja tvørgrót á gøtuna, so tilfarið ikki ríður undan. **Á gøtum, sum halla meira enn 15 stig, er neyðugt at gera trin á.** (Sí meiri um trappur á s. 25.)

Akkersgrót. Á brøttum teinum (hall oman fyri 8 stig) er vandi fyri, at tilfarið ríður oman eftir gøtuni. Serliga um slitlagið er leyst og bindur lítið, ella um burturveitingin ikki er góð. Í slíkum førum eigur akkersgrót at verða lagt við jøvnum millumbilum.

Hall	Frástøða
8-10 STIG:	10-15 m millum akkerini
10-12 STIG:	5-10 m millum akkerini
12-16 STIG:	3-5 m millum akkerini

Endamálið við akkersgróti er at forða fyri, at tilfarið ríður undan. Talan er ikki um trin, men um stórt grót ájavnt við gøtubrekkuna. Akkersgrótið verður sett tvørtur um gøtuna, vinkulrætt á kósina.

STEINURIN SKAL RØKKA TVØRTUR UM ALLA BREIDDINA OG LIGGJA DJÚPT Í BURÐARLAGNUM (MINST 20 CM).

At fáa gróður í aftur fram við gøtuni. Tað inntriv í lendið, sum arbeiðið við gøtum hevur við sær, ger, at ber mold liggur fram við gøtuni. Moldin, ið loypur av, verður javnað út í lendum og evnar nýtt lendi kring gøtuna. Moldin skolar burtur, um eingin gróður hevur fest seg, áðrenn veturin kemur. Ein partur, og serliga gøtujaðararnir, verður tyrvdur við tí flagi, ið varð grivið omanav. Best er at nýta flag úr økinum til at fjala bera mold, um tað ber til. Í summum førum kann tó vera neyðugt at sáa nýtt gras í beru blettirnar, ið eru eftir.

Vanligt stuttvaksið grasvallargras kann verða sátt. Grasvallargras krevur nógv føðslu, og tí vinnur tann natúrligi gróðurin, sum trívist í kargari jørð, á grasinum. Sádda grasið kann binda jørðina, til hini slógini taka yvir. Tað er týðningarmikið, at sátt verður á vári ella um summarið, so gróðurin kann festa seg, áðrenn veturin kemur.

*Hellur eru sera sterkt gøtulag,
men krevja, eins og trappur,
gott grundarlag, so einstøku
hellurnar liggja fastar*

AÐRIR GØTUFLATAR

Ber hella. Gøta kann verða leidd eftir hellu, um hon liggur á leiðini. Tá slepst undan at grava og flyta tilfar og at gera seg inn á gróðurin. Hinvegin krevur tað, at gongdin verður stýrd, og at gøtan verður væl avmarkað, t.d. við at leggja smágrót fram við røttu leiðini.

Hellur. Fyrr var vanligt at brúka stórar flatar steinar ella hellur til gøtur. Hesar gøtur eru framvegis sjónligar ymsastaðni, sum t.d. á myndini, ið er tikin í Tinganesi. Hetta er sera sterkt gøtulag, men krevur, eins og trappur, gott grundarlag, so einstøku hellurnar liggja fastar.

Neyðugt er at grava út og nýta støðufast tilfar, ið hellurnar verða lagdar oman á. Fellingarnar millum hellurnar verða fylltar við steinkílum og øðrum grovum tilfari, ið ikki verður skolað burtur, og sum forðar, at hellurnar ikki ríða undan. Til tess at tryggja støðufesti er eisini neyðugt at brúka grót, ið stingur djúpt.

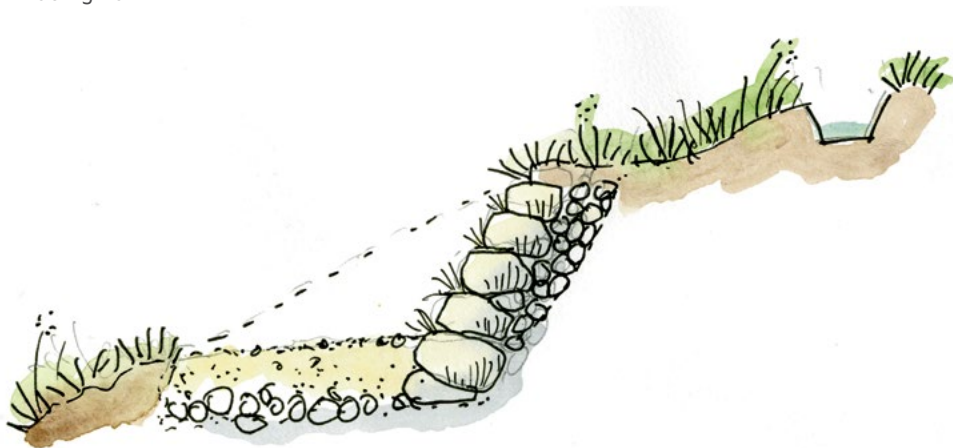
Henda loysnin krevur meira handverk og treytar, at hósikiligt tilfar er á leiðini. Gott er at leggja hellur, har grúsgøtur ikki halda. Vanliga er tað á longum, brøttum gøtum, har gryvvur og burturveiting ikki kunnu forða fyri, at vatn rennur eftir gøtuni. Hellurnar kunnu verða lagdar saman við trappum.

STUÐULSGARÐAR

Á teinum, har omansleipið er, kann vera neyðugt at tryggja jaðararnar, so tilfar ikki ríður oman á gøtuna. Hetta kann verða gjørt við stuðuls-gørðum, ið tryggja gøtuna móti skriðum og máan.

Hetta verður gjørt við stórum grundarsteinum, ið hava gott undirlag. Síðani verður jaðarin laðaður við stórum, djúpum steinum, so úrslitið verður ein sterk og samanhangandi eind. Aftan fyri jaðaran verður grovt grót lagt, so vatnið setir væl frá. Oman fyri stuðulsjaðaran er neyðugt at tryggja gott frárensl, so ov nógv vatn ikki rennur niður í laðingina.

Til tess at tryggja støðufesti er neyðugt at laða jaðaran, so hann hellir eitt sindur inneftir, í minsta lagi 10–15 stig. Av trygdarávum verður mælt til, at roynd fólk laða jaðarar, ið eru oman fyri 30 cm.

Til tess at tryggja, at jaðarin sum frá líður fellur væl inn í lendið, ber til at trygda smáar bókkar í rivurnar, at gróðurin sum frá líður fjalir part av steinsetingini.

TRAPPUR

Á serliga brøttum teinum, har máað verður ógvísiga av gøtuni, kann verða neyðugt at gera trappur. At leggja trappuhellur er krevjandi uppgáva, ið krevur royndir, men ein væl gjørd trappa úr gróti er bæði trygg at ganga á og sera vøkur á at líta.

Trappurnar skulu helst vera úr tilfari á staðnum. Trappan skal helst verða gjørd úr so mikið stórum hellum og á so mikið góðari grund, at betong er óneyðugt.

Hvør einstøk trappuhella skal vera passaliga stór og liggja fóst. Trappan skal legna seg eftir lendinum. Tað merkir, at javnt stev og sama trindhædd og -dýpd sum í vanligari trappu, verður ikki talan um. Harafturímóti kann verða strembað eftir einum natúrligari sniði, sum leggur seg ógáað inn í lendið. Trappan eigur at vera so mikið góð at ganga í, at fólk ikki fara aðrar leiðir. Tað merkir, at flatin og hallið á trinunum skulu vera soleiðis háttað, at tey eru góð at ganga á.

Grótttrappa á bygdagøtuni
Leirvík-Norðragøta

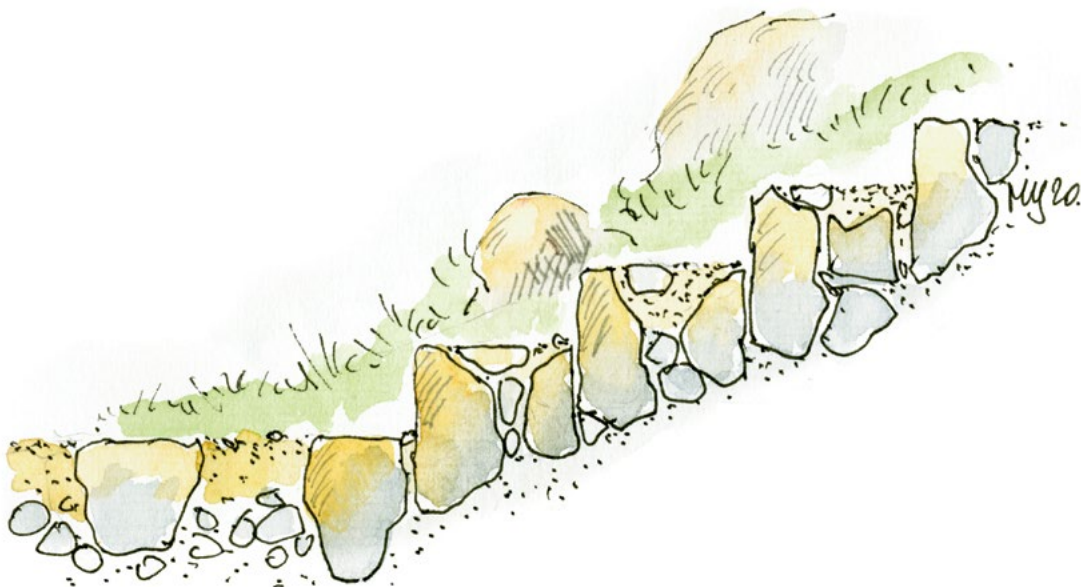

Grótttrappa á bygdagøtuni
Leirvík-Norðragøta

TRAPPUR, framhald

Nýtt grót, ið liggur nærhendis. Tað skal vera í stødd og skapi soleiðis at tað liggur fast, helst djúpt, og er fast í undirlagnum. Uttari kanturin á trininum skal helst vera rættiliga hvassur, so trinið er støðugt og gott at stíga á (**sí tekning**).

Umráðandi er at tryggja góða grund undir trappuni, so hon heldur til bæði gongd og vætu.

Tað er best, um trappurnar hava sama hall og trin, tó at tað ofta ikki er gjørligt.

Uttari kanturin á trinunum skal helst vera rættiliga hvassur, so trinini kennast trygg og støðug at traðka á.

Tó er tað oftast lendið, ið ger av, hvussu trappan sær út.

***Einstaka trappuhellan
skal vera passaliga stór
og liggja føst.
Trappan skal legna seg
eftir lendinum***

Á longum teinum, har lendið loyvir tí, ber til at gera gøtulongdir ella dvalarvikar millum trinini.

Leið rennandi vatn út um trappuna, so tað ikki matar av grundini, t.d. við at leggja tvørveitir ovast á trappuni.

Best er at leggja trappuna soleiðis, at hon bæði byrjar og endar á sløttum. Á tann hátt tryggjar tú m.a., at tilfar ikki rennur oman eftir trappuni, tá ið áarføri er.

Trappan skal snúgva seg eftir lendinum. Ikki er neyðugt at høgga grótið til. Eru trinini ójovn í breidd og skapi, fellur trappan betur inn í lendið og samsvarar betur við landslagið.

TRAPPUR, framhald

DØMI UM
TRAPPULOYSN

Her sæst dæmi um brekku, har vatnið hefur máað svörð og smásteinar omanav. Verður onki gjørt á slíkum strekki, kemur helst sum frá líður djúp renna í lendið. Orsakað av hallinum og nógva vatninum, ið rennur her, tá ið áarføri er, er torført at gera haldfóran yvirflata her.

Tí er trappa kanska ein loysn.

Ein væl gjørd trappa tolir nógva vatn. Tó er neyðugt at tryggja, at vatnið verður veitt burtur bæði í erva og í neðra. Tað er stórarbeiði, ið bara verður gjørt, um ikki ber til at flyta gøtuna á hóskilgari stað.

AT VEITA VATN BURTUR

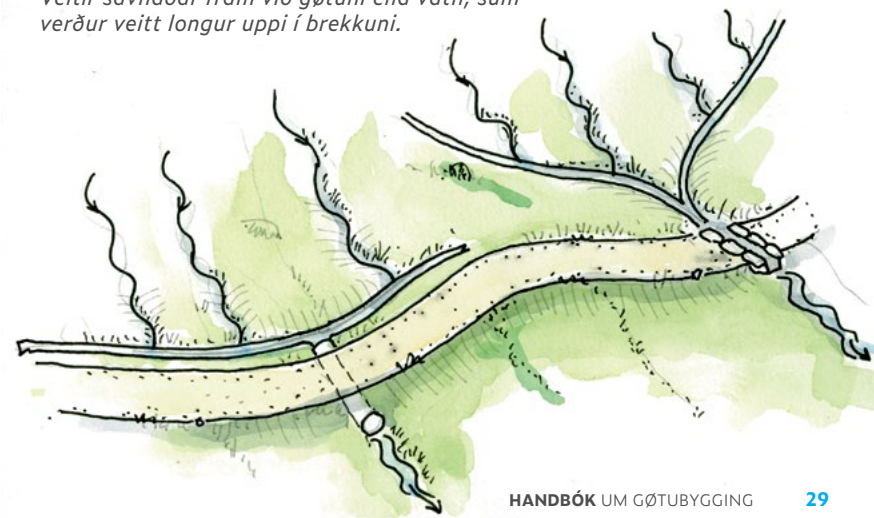
Aðalreglur og tøkni

Rennandi vatn er størsta høvuðbrýggið hjá teimum, ið gera gøtur. Nógva avfallið slítur alsamt bæði flata og grundarlag. Hvussu vatnið verður beint burtur ger allan munin á gøtuni.

Munur er gjørdur á 1) vatni, ið rennuruttanfyri gøtuna og 2) vatni, ið rennur tvørtur um gøtuna:

1. **Hvussu vatnið rennuruttanfyri gøtuna.** Gøtur, sum fara tvørtur um omansleipið lendi, ganga tvørtur um áir og rennur. Niðanfyri er lýst, hvussu vatn kann verða leitt tvørtur um gøtuna. Áðrenn vatnið rennur so langt, og fyri at sleppa undan óneyðuga nógvum rennum tvørtur um gøtuna, má verða kannað, um til ber at savna fleiri rennur í eina veit og fáa vatnið í færri tvørrennur. Um lendið er soleiðis, at til ber at hava fleiri samliggravir framvið, er tað ein góð loysn. Í brøttum lendi ber tað ikki altíð til, og tá er neyðugt at grava veitirnar ovari í lendinum. Grava veitirnar uppi í brekkuni og savna rennurnar í eina lítla á, sum onkursvegna fæst tvørtur um gøtuna. Grava tó ikki fleiri veitir enn neyðugt.

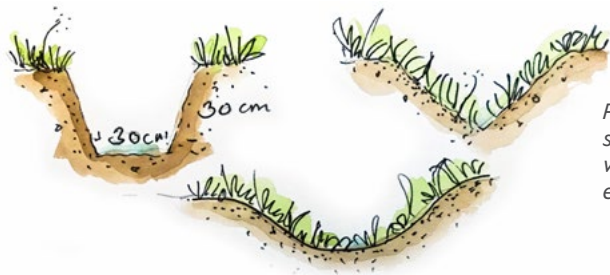
Veitir savnaðar fram við gøtuni ella vatn, sum verður veitt longur uppi í brekkuni.

AT VEITA VATN BURTUR, framhald

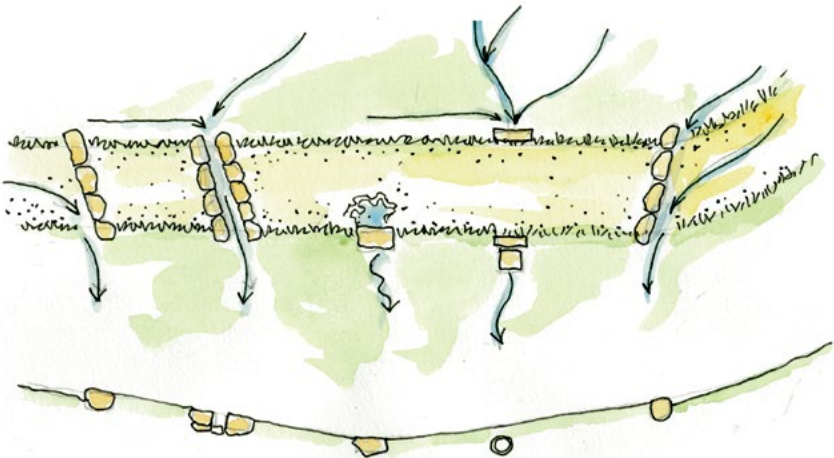
Veitir hava tað endamál at beina ella savna vatn í haganum. Tær mugu verða grivnar við umhugsni, so tær savna so nógv vatn, sum til ber, og ikki eru so sjónskar.

Veitir kunnu hava ymsan tvørskurð:

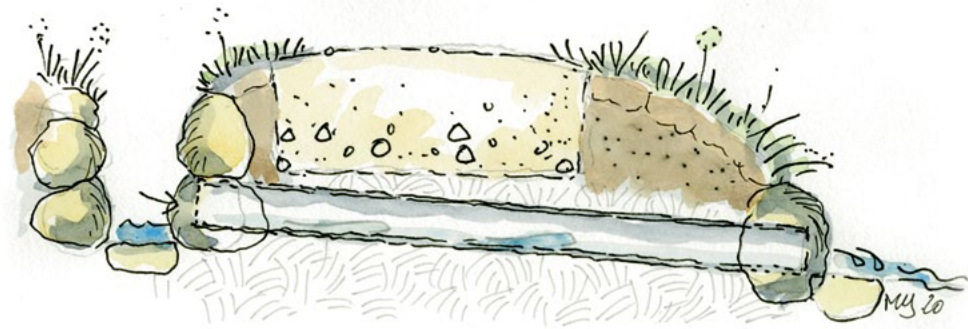
Fleiri mæla til at brúka spísku veitina, ið sigst vera meiri sjálvreinsandi enn hinar.

2. Hvussu vatnið rennur tvørtur um gøtuna. Tað er sera týðningarmikið at tryggja, at vatn sleppur tvørtur um gøtuna og burtur frá yvirflatanum, so at slitlag og grundarlag ikki ferst. Niðanfryi er eitt yvirlit yvir ymsar loysnir, ið kunnu brúkast.

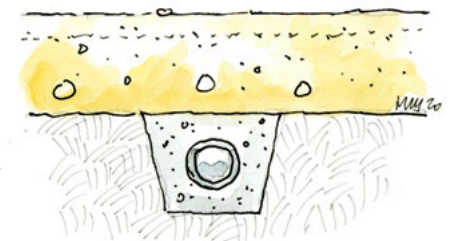

Dømi um gøtu, har vatn verður veitt fram við henni og tvørtur um hana á ymsan hátt.

Rør verða lögð undir gøtuna: Soleiðis er vanligast at beina vatn tvørtur um gøtuna. Úr eini veit verður rør lagt tvørturum við tí tjykð, sum klárar at svølgja. Hægri endin verður lagdur nakað upp frá botni, so rørið ikki tippist so lættliga. Rørið skal, har tað ber til, liggja væl undir gøtuni, so tað ikki liggur bert, tá ið gøtan slítist. Rørið verða lögð í grivna veit, ið verður fylt við tilfari, sum vatnið sílar ígøgnum. Liggur gøtan á hellu, verður opin renna gjørd tvørturum.

Rørið skal halla, og opið skal vera lætt at reinsa. Jaðarin rundan um inn- og útrensl skal vera fastur og verða lagdur passaliga langt frá gøtuni. Umráðandi er, at rørmunnin er væl fjaldur undir gróti og/ella flagi og ikki sæst. Inntakið, har vatnið rennur inn í rørið, má vera rúmligt.

Rør undir gøtuni. Gev gætur, at rørið skal liggja undir burðarlagnum, ber tað til.

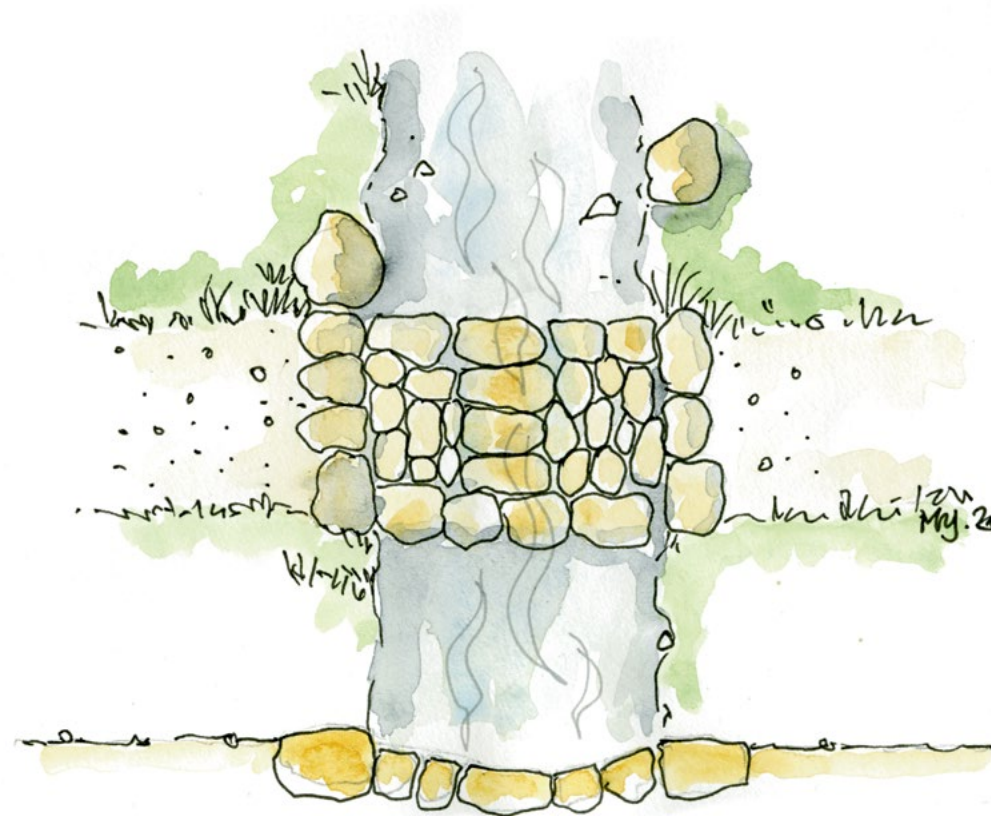
AT VEITA VATN BURTUR, *framhald*

Vatn rennur í opnari rennu (opin tvørveit): Opin grótveit er sterk og fær vatnið at renna tvørtur um gøtuna. Rennan er lættari at reinsa, men krevur fólk, ið dugir at leggja hana. Grótið má ikki vera ov smátt og skal liggja fast í burðarlagnum, so tað heldur ímóti gongd og máan. Tvørveit kann verða nýtt, har ov grunt er at leggja rør.

Jaðarsteinarnir fram við rennuni verða settir á javnt við gøtuna. Er munur millum frárensl og lendi, verður grót lagt, har vatnið setur frá, so tað slepst undan burturmáan.

Vað: Í áum, ella har ikki slepst fram at grava, kann vatnið renna tvørtur um løgasteinar. Vatnið má ikki renna ov hart, og tað skulu helst vera rímiliga stórar, flatar og passaliga djúpar hellur, serliga fram við bakkanum og mitt úti á vaðnum.

Vað: Stórar hellur, sum liggja væl fram við bakkanum og í miðjuni, har áin rennur harðast.

AT VEITA VATN BURTUR, *framhald*

Yvirflatavatn verður beint burtur. Hevur vatnið lyndi til at renna eftir gøtuni, kann tað verða beint til viks við kalandi steinraði við jøvnum millumbili. Á tann hátt slepst undan, at vatnið grevur rennur í gøtuna og mår burtur av henni. Brúkt verður stórt grót, sum verður lagt djúpt og fast.

Hyljar á gøtuni. Har gøtan er lægst, savnast hyljar. Har kann ein lágur grótkantur verða settur í staðin fyri flagjaðaran, so vatnið setur frá.

Grót verður lagt í jaðaran, so hylurin verður tømdur uttan at máa av jaðaranum.

TILFAR OG AMBOÐ

Mælt verður alltaf til at brúka tilfar á staðnum, so gøtan fellur væl inni í lendið. Tað er neyðugt at ansa eftir, at tilfar verður tikið har, ið nóg mikið er til, so tað, ið tikið verður, ikki ger sár í lendið.

Tilfar á staðnum:

- **Grót:** Sløðist í lendum í ymsari stødd og nøgd. Okkurt kann verða grivið fram, annað hentað í haganum. Grót, sum liggur omaná, má ikki verða tikið soleiðis, at opin sár koma í lendið. Fínari, blandað grótttilfar sum smágrót og eyrur kann verða brúkt til yvirflatan.
- **Áarsandur:** Serliga í stórum áum liggur sandur fínari og grovari. Eru síl í ánni, verður sandurin ikki tikin í gýtingartíðini.
- **Urð:** Niðan fyri hamrar og líðir eru rúgvur av tilfari í ymsari stødd. Ofta er lendið svarðað aftur, men til ber at skera flagið av, taka tilfarið og leggja flagið aftur. Hvussu tilfarið verður brúkt er treytað av góðskuni, men vanliga kann tað verða nýtt til fastar fyllingar og fyllu í gøturnar.
- **Flag:** Flag er gott tilfar. Serliga til at tryggja jaðararnar, til byrgingar og at fjala rør. Flagið verður helst grivið omanav á staðnum. Tá ið veitir verða grivnar, verður flagið lagt til viks til nýtslu seinni.
- **Mold:** Grivin mold verður brúkt til skráar og sum fylla til flag, ið er lagt út.
- **Blandað mold og sandur:** Blandað tilfar kann verða nýtt sum fylla til kantar fram við gøtum og onnur inntriv.

*Brúka tilfar á staðnum, so gøtan
fellur væl inn í lendið.
Tað, ið tikið verður, má ikki gera
sár í lendið, sum misprýða*

TILFAR OG AMBOÐ, *framhald*

Tilfar aðrastaðni:

- **Royðugrót:** Sterkasta og kanska eisini vakrasta slitlagið fæst við at nýta knúst royðugrót. Royða er reyðliga tilfarið, ið liggur millum basaltfláirnar og er úr øsku frá eldgosi og basaltsandi. Tá ið tilfarið verður knúst, virkar tað sum kitt, ið bindur tilfarið saman, ið ger hetta serliga væl skikkað sum slitlag.

Hetta er tó tilfar, ið kann vera torført at útvega, og oftast er neyðugt at útvega og virka tilfarið sjálvur. Viðhvørt hevur Landsverk blanding av royðu og basalti, ið til ber at keypa, á goymslu.

- **Grót:** Til burðarlagið kann vera neyðugt at útvega tilfar úr grót-broti. Ofta er gott at brúka steinar/skerv í ymsari stødd til hetta endamálið, t.d. støddirnar 0–75 ella 0–250. Til slitlagið er gott at brúka fínaru skervblandingarnar, t.d. støddina 0–8. Yvirflatar við skervblanding máa lættari burtur, tí tilfarið ikki bindur so væl saman. Tí er best at blanda eitt sindur av royðutilfari upp í skervin, so flatin verður fastari. Verður skervblanding nýtt, er alneyðugt at tryggja, at vatnið setir væl frá gøtuni, so tilfarið ikki skolar omanav. Sum frá líður verður flatin tó fastari og sterkari, tí tilfarið spakuliga setir seg og verður fast í lendið.
- **Fipurdúkur og geonet:** Kann verða brúkt í botninum á gøtunum sum botntrygging. Fipurdúkur má ikki leggjast upp eftir síðunum á burðarlagnum og ikki beint undir slitlagnum. Tað skal vera so mikið av botntrygging á, at tað ikki liggur bert, tá ið máað verður omanav.
- **Trýstviðgørt (impregnerað) timbur:** Eigur ikki at verða brúkt. Í undantaksföri kann tó vera neyðugt at brúka timbur til trappur, har grót ikki verður liggjandi. Tá skal tað gerast so ógáð, at tað fellur inn í umhvørvið, og bara har, aðrar loysnir ikki bera til. Timbur verður ikki brúkt til at tryggja gøtujaðarar.
- **Betong:** Eigur ikki at verða brúkt. Alt grótarbeiði, t.e. grótgardar, trappur, grótleggingar o.tíl., verður gjørt so vandaliga, at tað einans er neyðugt at brúka klípi sum trygd.

Amboð:

Tað er skilagott at hava góð amboð.

Til vanligar, smáar uppgávur er gott at hava hesi amboð:

- Spakar
- Hakar
- Krákunev
- Hakkara
- Rívu
- Hálmána
- Leirkvísl (*Ein kvísl, ið hevur grovar tindar – til at loysa fasta mold o.a.*)
- Veitagrev (*Trivaligt, avlangt spakagrev til at grava djúpar, smalar veitir til frárensl*)

Amboð til grótarbeiði

- Jarnbrot
- Kúbein
- Sleggja
- Meitil og kílar
- Sterkir sekkir til at flyta tungar steinar
- Taljur (*til at draga steinar*)
- Setthamari

Flutningur – amboð til at flyta tilfar

- Trillibøra
- Handdrigin vognur
- Motordrivin børa

Trygd

Kunna teg um vandar og hugsa nógv um trygdina.

- Nýt trygdarskógvar
- Nýt trygdarbrilur, t.d. tá ið grót verður høgt
- Oyravernd, um maskinur verða nýttar.

3

ÁBØTUR og umvælingar

Tá ið umvælingar og ábøtur verða gjørdar, er umráðandi at leggja arbeiðið væl til rættis og lýsa uppgávuna so mikið gjølla, at øll, sum eru við – byggiharri, ánarar/ festarar og arbeiðsfólk – vita, hvat tey fara undir

Tá merkir, at arbeiðið, ið gjørt verður, er væl lýst, fólk vita hvør dygdin skal vera, og hvat tað kostar. Tað kann verða orðað í nøkrum málum, fólk seta sær fyrri, hvussu arbeiðið verður gjørt, hvussu tað skal taka seg út, og hvussu tað skal sampakka við umhvørvið.

DØMI UM NØKUR HØVUÐSMÁL, SUM SETT ERU AT RØKKA

- a. Arbeiðið verður gjørt við so fáum, men munadyggum tiltøkum, sum til ber. Sniðið skal ikki gera seg inn á lendið, men laga seg eftir tí. Broytist landslagið, broytist gøtan eisini. Serliga er tað neyðugt á fjarskotnum leiðum, har týðilig inntriv helst ikki skulu síggjast.
- á. Arbeiðshátturin, nýttur verður, má verða nýttur við atliti at tí lendi og gróðuri, ið er á leiðini. Bara mold og flag við vøkstri á staðnum verða nýtt, tá ið endurbøtt verður. Sløg aðrastaðni frá verða bara brúkt har, ið staðbundin sløg eftir øllum líkindum skjótt taka yvir.
- b. Arbeiðið skal vera gott handverk og væl frágingið. Alt tað ber til, verður tilfar á staðnum brúkt, sum í liti og vond er í samljóði við umhvørvið. Føroyskt tilfar, sum ikki natúrliga er í lendum, kann í undantaksföri verða nýtt.
- d. Arbeiðið verður skipað og gjørt eftir tí nýtslu, ið er væntandi.
- ð. Krevur lendið serligar loysnir, er neyðugt at umhugsast væl, hvør loysn verður vald, og hvørjir aðrir møguleikar eru.
- e. Óneyðug skelti og gøtumerkingar eiga ikki at vera. Lætt skal vera at lesa, hvussu gøtan gongur. Tá slepst undan fleiri frámerkjum, t.d. skeltum, ið siga, hvagar gøtan gongur, og sum kunnu skemma óneyðugt.
- f. Fyri at sleppa undan stórum og dýrum umvælingum eiga gøturnar at verða eftirhugdar javnan, so ábøtur kunnu verða gjørdar í góðari tíð. (Sí meiri um røkt í næsta kapitli.)

ORSØKIR TIL LØST Á GØTUR OG LENDI

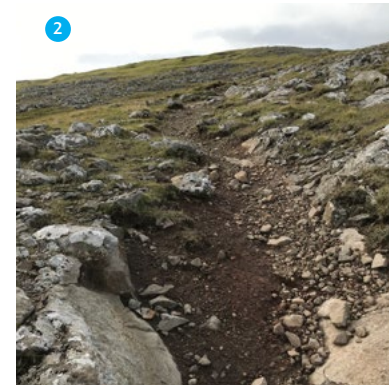
Umvælingar eru vanliga ábøtur á lendið kring gøtuna og á gøtuni sjálvari. Vanligastu orsøkirnar til løstir á lendið og gøtur eru:

- 1. Rennur eftir gøtuni.** Rennur oman eftir ella tvørtur um gøtu skola slitlagið burtur og koma niður á grundina. Hetta hendir ofta, tá ið gøtan liggur lágt í lendinum og verður til eina lítla á í áarføri.
- 2. Ójavnir flatar.** Slitlagið er slitið burtur, og ójavn hella ella knortlut undirlendi gera gongdina ótrygga.
- 3. Rás við síðuna av gøtuni.** Er gøtan í ringum standi ella ov smeðin, gera fólk rás við síðuna av gøtuni. Sum frá líður verður hol slitið á gróðurin, og í ringasta føri máast áskotið burtur. Tað hevur við sær, at svørðurin máast burtur, og sum frá líður kann tað hava skaðiliga ávirkan á jørðildi og gróður víða um.
- 4. Oyðilagdur gróður.** Ervagróður er viðbrekin, og tað er drúgført og ringt at fáa hann at taka við aftur.
- 5. Vatn á gøtuni.** Størsta orsøk til slit og oyðilagdar gøtur er nógva vætan, ið eyðkennir føroyska veðurlagið. Orsøkirnar eru vanliga, at vatnið verður ikki nóg væl veitt burtur, og gøturnar eru ikki nóg sterkar. Tí slítast bæði gøta og lendið rundanum.

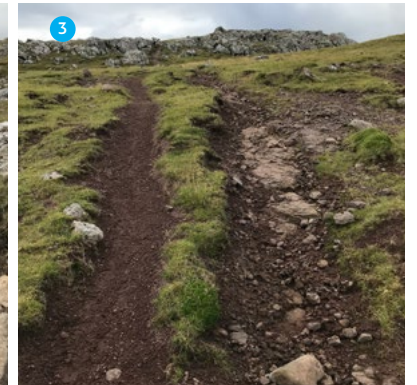
Á síðu 29–35 ber til at kunna seg um loysnir, sum loysa flestu skaðar, ið væta kann hava við sær

Rennur eftir gøtuni

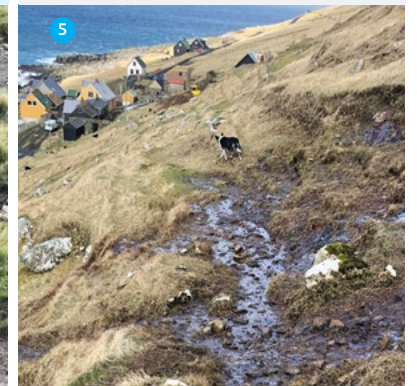
Ójavnir flatar

Rás við síðuna av gøtuni

Oyðilagdur gróður

Vatn á gøtuni

ORSØKIR TIL LØST Á GØTUR OG LENDI, *framhald*

Tá ið vælt verður um, snýr arbeiðið seg fyrst og fremst um:

- **Hvat kann gerast við vatn á gøtuni?** Hagin kann verða skorin upp, so vatnið rennur tvørtur um gøtuna á ávísum støðum. Vanliga verða stórir og smáir lókir savnaðir í færri rennur, sum sleppa inn undir ella tvørtur um gøtuna. Grøv fram við gøtuni, veitir undir gøtuni, opnar tvørrennur, vað og tilíkt (sí s. 30).

- **At væla um og styrkja gamlar gøtur.** Steinseting og jaðari verða styrkt, so gøtan tolir meira. Trappur og laðingar á truplum støðum við dyggum og styrkjandi steinsetingum.

DØMI UM UMVÆLING
VIÐ STEINSETING

Myndin vísir eitt vanligt dømi um, hvussu ein rás ella gøta við avmarkaðum tilfari og ótálmaðum vatni kann síggja út, sum tíðin líður. Gróðurin og natúrliga jarðarlagið verða sum frá líður skolað burtur, og gøtan máast burtur, til komið verður niður á hellu.

Regnið hevur skolað alt fínt tilfar burtur, og eftir eru bara hella og størri steinar.

Umvælingin kravur:

- At leggja eitt botnlag
- At tryggja jaðaran móti máan bæði í erva og neðra
- At byggja tvørrennur við jøvnum millumrúmi og at fáa hall á gøtuna, so vætan setur frá
- At fáa gróðurin í aftur, har sár síggjast eftir arbeiði, helst við bökkum, ið eru skornir frá

ORSËKIR TIL LËST Á GËTUR OG LENDI, *framhald*

At leggja gëtuna um. Stundum ber ekki til at loysa trupulleikarnar, tí gëtan liggur skeivt. Tað hendir ofta, tá ið gëtur eru lagdar beina leið niðan eftir brøttum lendi, og í øðrum fòrum, tá ið neyðugu fyrilitini fyri lendinum ikki eru tikin við. Tá eigur gëtan at verða lögð um og lögð betur eftir lendinum. Verður tað gjørt, skal gamla gëtustrekkið verða stongt, hampað aftur og ikki brúkt, so gróður kemur fyri seg aftur.

At fáa gróður at koma fyri seg aftur. Har gróður er skaddur, skal hann koma fyri seg aftur. Orsøkin kann vera slit, sum stendst av, at fólkganga við síðuna av gëtuni og traðka jaðaran niður. Tað kann verða bøtt við flagi, ella mold, sum sátt verður í, kanska styrkt við geoneti ella eitt sindur av hvørjum. Ávirkaðu økini verða stongd, til umvælingin er liðug, og gróðurin er komin fyri seg aftur.

Soleiðis sá farleiðin niðan á Ovara Nasa við Gjógv út, áðrenn trappan varð gjørd.

Hetta er gott dømi um, hvussu nógv væta matar burtur av brattlendi, har fólkganga. Besta loysnin hevði verið at lagt leiðina um, so hon legnaði seg natúrliga eftir lendinum við einari rás, ið skákaði niðaneftir. Ber tað ikki til, t.d. orsakað av ognarviður-skiftum ella øðrum, er einasta loysn at gera trappu.

EIN VÆL FYRISKIPAD UMVÆLING KANN VERA LÖGD SOLEIÐIS TIL RÆTTIS:

Hvat er trupulleikin?

Gøta við ójafnum flata og hyljum/vætu á gøtuni. Orsakað av vætuni tekur gongufólkið sniðgøtur, har turt er, og slitið kring gøtuna breiðir seg.

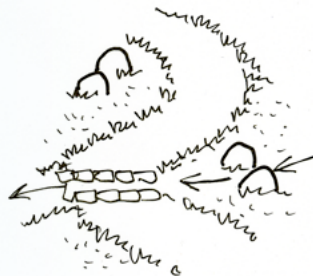
Umvæling

Gøtuflatin skal hækkast við nýggjum burðarlagi og slitlagi, og opnar tvørveitir verða gjørdar, so vatnið setir frá gøtuni.

Liðuggerð

Flag verður lagt fram við umvældu gøtuni. Stórir steinar verða lagdir, so teir forða fólki at ganga á slóðini við síðuna av gøtuni. Svørður verður lagdur í sporini og kanska mold sádd við grasfræi.

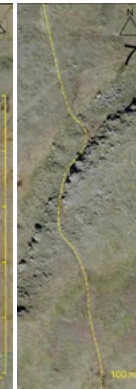
YMSU STIGINI Í ARBEIÐINUM

1. Skrásett verður, hvussu gøtan og lendið fram við henni eru skikkað. Gøtan verður kannað, og skaðar/ trupulleikar verða skrásettir. Ymsar loysnir verða umrøddar at leggja gøtuna um ella steingja onkran part, og frágreiðing við teksti, skitsum og myndum verður skrivað.

- Hvar eru umvælingar ella ábøtur neyðugar?
- Skrásett verður, hvussu vatn rennur eftir gøtuni, og hvar trupulleikar standast av vatninum.
- Hvat er orsøkin til, at tørvur er á umvæling og ábótum?
- Við hvørjum amboðum kunnu trupulleikarnir verða loystir?

1. Yvirlitskort

2. Skrásetingarkort

3. Myndir/skitsur/viðmerkingar

At brúka sum grundarlag undir umvælingararbeiðnum ber til at brúka loftmynd, har gøtan og teir teinarnir, ið krevja ábøtur ella røkt, eru teknað inn (mynd 1).

Við støði í hesi myndini ber til at gera nágreiniligari tekningar, ið lýsa trupulleikan, og hvørjar loysnir eru hósandi (mynd 2).

Tað kann vera sera hent eisini at brúka myndir, ið vísa, hvussu økið sær út, ella hvør avbjóðingin er (mynd 3).

YMSU STIGINI Í ARBEIÐINUM, *framhald*

- 2. Sniðgeva og lýsa arbeiðið, sum verður gjørt.** Grundað á savnaða tilfarið verður uppskot gjørt, sum lýsir tað arbeiðið, ið sett verður í verk.

Uppskotið má eisini hava upplýsingar um tilfar á staðnum, sum verður nýtt. Verður partur av arbeiðnum grundað á tilfar á staðnum, verður greitt frá, hvar tilfarið er, hvussu nógv er til, og hvussu inntriv kunnu bætast.

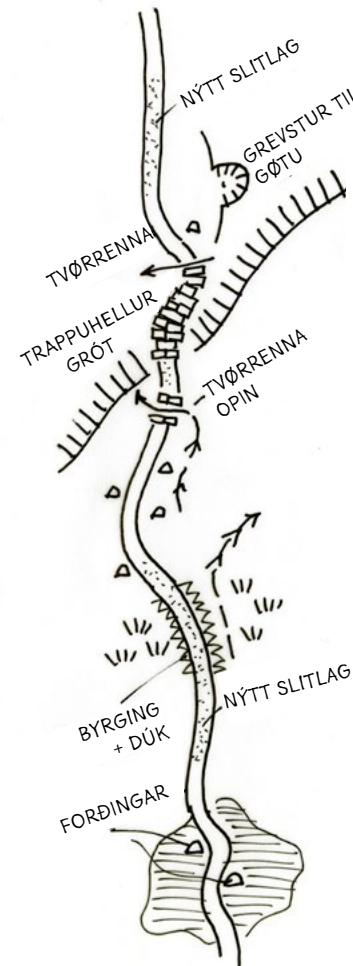
Síðani verður umrøtt, lýst og skitserað, hvørjar ítøkiligar umvælingar eru neyðugar at gera við m.a. vatnburturveiting, umleggingum og broytingum. Eisini hvat tilfar og hvørjar mongdir skulu nýtast til ymsu uppgávnar, og hvar tilfarið fæst (helst á staðnum).

Broytingarnar verða settar á kort og verða lýstar í teksti, sum fylgir við. Uppskotið kann í fyrstu syftu verða lagt fram sum skitsa at leggja fyri áhugaðar partar.

- 3. Lýsa, hvussu nógv krevst av tí arbeiði, ið gjørt verður.** Endaliga verkætlanin skal verða grundarlagið, sum kostnaðurin verður roknaður eftir. Hvat arbeiði, ið gjørt verður, tilfar, arbeiðsmegi o.a.

- Hvat arbeiði verður gjørt og hvar.
- Hvat tilfar er til taks? T.d. tilfar á staðnum.
- Hvør tøkni verður nýtt?
- Hvussu vit flutningsmøguleikum?
- Hvussu stór arbeiðsmegi – hvaðan fæst hon?
- Hvørjum fíggjarkørmum verður arbeitt eftir?

Tað er gott hugskot at gera tekningar m.a. um uppskot til loysnir so hvørt arbeitt verður. Saman við teksti og myndum vita øll, hvat ið gerast skal. Í kapitli 5 er yvirlit yvir myndatekn, ið kunnu vera hent at brúka til skrásetingararbeiði.

4

At røkja GØTUR

*Her verður sagt frá tí, ið farið verður eftir,
tá ið gøturnar verða eftirhugdar og røktar*

RØKT

Nýggju og umvældu gøturnar krevja røkt. Hóast gøturnar eru væl gjørdar, gera veðrið og dagliga slitið, at neyðugt er at hyggja at teimum javnan. Endamálið er at væla um smáløstir, sum standast av sliti. Eisini verður eyga hildið við, um ábendingar eru um, hvørt gøtan ella gróðurin framvið eru um at farast, so byrgjast kann fyri tí í góðari tíð. Har, sum umvælingar verða gjørdar aftur og aftur, eigur at verða hugsað um aðrar loysnir.

Arbeiðið skal helst verða gjørt av staðkendum fólki, sum hevur áhuga og hegni til at gera slíkar gøtur. Hesir gongutúrarnir við røkt fyri eyga gera, at nógvar royndir verða savnaðar, og tosað verður um ábøturnar. Gøtuarbeiði í hesum sambandi er rættiliga nýtt arbeiði, og tørvur er á at savna kunnleika og práta um hann.

Regluligt arbeiði er vanliga:

- At reinsa veitir og lokarennur. Tær tippast javnan, og neyðugt er at reinsa fyri at stýra vatninum út um gøtuna.
- Slitløgini mugu eftirkannast javnan, og nýtt tilfar verður fyllt á. Stavar slitið frá vatni, eigur at verða kannað, hvussu matanin kann fyrbyggjast.
- At hava eftirlit við bygnaðinum, og hvussu føst gøtan er. Er tørvur á umvælingum?
- At sáa í og leggja nýtt flag á. Slit fram við gøtuni má bótast skjótast til ber við nýggjum flagi ella við at sáa. Kanska skulu teinar við sliti verða stongdir.
- Bendir ymist á, at aðrar leiðir verða troddar, eigur at verða hugsað um, hvussu byrgt kann verða fyri tí á einfaldan hátt.
- At hava eftirlit við haganum. Í sambandi við røkt ber væl til at skoða hagan og vita, um gongd leggur nýggjar slóðir í lendið.

Dømi um væl hildið gøtustrekki í Nípu-haga út á Trælanípuna.

YVIRLIT

yvir heiti

Hesi heiti kunnu verða nýtt at lýsa mál og loysnir, tá ið standurin, gøtan er í, verður skrásettur

UM MYNDATEKN (FRÁMERKI)

Myndatekn eru ætlað sum hjálp, tá ið standurin á eini gøtu skal skrásetast. Talan er um einføld frámerki, ið eru ætlað til at merkja trupulleikar, skaðar og loysnir á staðnum. Myndateknini eru til at lýsa tey atlit, sum ein skal hava í huga á ymsum gøtustrekkjum.

Hetta er ætlað sum hjálp. Fólk kunnu annars gera síni egnu myndatekn, um tað verður hildið at rigga betur. Aftur at frámerkjunum eru myndir og tekstir sjálvsøgd.

Skráseting av lendi

Hella

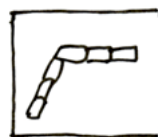
Bakki

Klettur

Hegn

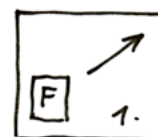
Grótgardur

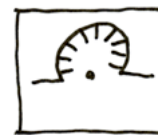
Vatn

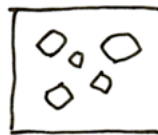
Hamari

Myndpunkt

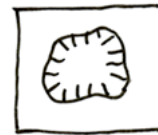
Grevstur til
gøtugerð

Leyst grót

Vátlendi

Lægd

Vatntrupulleikar

Á

Seyrandi vatn

Vát gøta

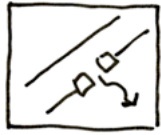

Rennur

Avveiting

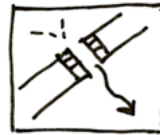
Opin veit

At veita hyl

Tvørveiting

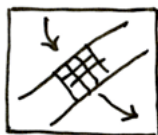
Lokrenna, opin

Lokrenna, grót

Lokrenna, rør

Vað

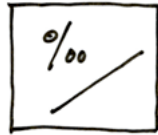
Løstir á gøtu

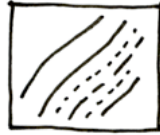
Knortlut gøta

Renna

Brøtt gøta

Rás fram við
gøtu

Hol í gøtuni

Sniðgøtur

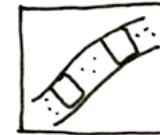
Gøtugerð

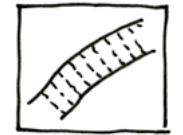
Smásteinsflata

Styrkt gøta

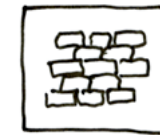
Akkersgrót

Steinseting

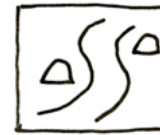

Byrging

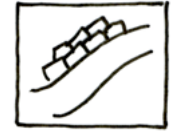

Trappuhellur

Umvælingar fram við gøtum

Gøta verður
lögð um

Sáing

Jarðartrygging
við flagi

Jarðartrygging

Bókmentir

UPLAND PATHWORK CONSTRUCTION STANDARDS FOR SCOTLAND

<https://www.nature.scot/upland-pathwork-construction-standards-scotland>

LOWLAND PATH CONSTRUCTION GUIDE

<https://www.pathsforall.org.uk/resource/lowland-path-construction-guide>

COUNTRYSIDE ACCESS DESIGN GUIDE

<https://www.pathsforall.org.uk/resource/outdoor-access-design-guide>

LANDSKABSANALYSE: METODER TIL LANDSKABSANALYSE

Per Stahlschmidt og Vibeke Nelleman. Forlaget Grønt Miljø.

BEFÆSTELSER I ANLÆGSGARTNERI

Søren Holgersen og Torben Dam; Forlaget Grønt Miljø (2002)

MENDING OUR WAYS - THE QUALITY APPROACH FOR MANAGING UPLAND PATHS

Jeremy Barlow and Margareth Thomas. British Upland Footpath Trust (1998)

Viðmerkingar

Viðmerkingar

Viðmerkingar

the Faroe Islands